

Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης (και η ανάγκη για χρήση ιεραρχιών μνήμης)

<http://mixstef.github.io/courses/comparch/>

Μ.Στεφανιδάκης

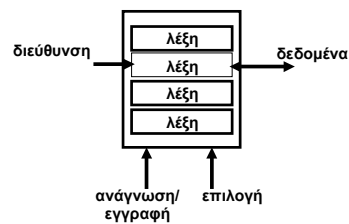
Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης

• Κύρια Μνήμη

- Στους πρώτους υπολογιστές
 - Ιστορικά, η κατασκευή κύριας μνήμης ήταν πολύ πιο δύσκολη από την κατασκευή των πρώτων υπολογιστών!
- Αρχικές τεχνολογίες
 - Flip-Flop με λυχνίες κενού
 - Γραμμές καθυστέρησης υδραργύρου κ.ο.κ
- Μαγνητικές μνήμες (core memories - 1950)
 - Η πρώτη αξιόπιστη και σχετικά φθηνή τεχνολογία RAM
 - Κυριάρχησε για 20 περίπου χρόνια
- Ημιαγωγικές μνήμες (Intel – 1970)
 - Η αρχή: 1Kbit DRAM (“core killer”)

Το μοντέλο της Μνήμης Τυχαίας Προσπέλασης

- Κύρια Μνήμη
- RAM

- Η λέξη είναι η μικρότερη προσπελάσιμη ομάδα bits.
- Το εύρος των μεταφερόμενων δεδομένων σε κάθε ανάγνωση ή εγγραφή ισούται με το εύρος της λέξης μνήμης

- Random Access Memory (RAM)
 - Λέξη μνήμης (word) με εύρος M bits
 - Διεύθυνση (address) επιλογής λέξης, N bits
 - Μέγεθος (χωρητικότητα) μνήμης $2^N \times M$ bits

Διευθυνσιοδότηση μνήμης RAM

- Κύρια Μνήμη
- RAM

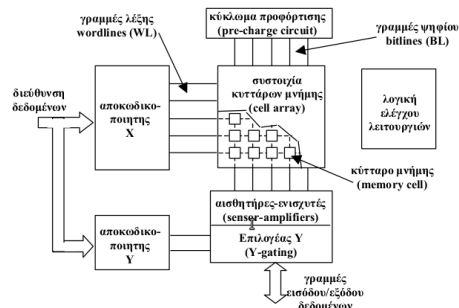
0x80154FF0	byte	byte	byte	byte	Λέξη μνήμης
0x80154FF4	byte	byte	byte	byte	
0x80154FF8	byte	byte	byte	byte	

- Byte addressing
 - Οι διαδοχικές διευθύνσεις μνήμης αυξάνονται ανά byte
 - Ακόμα κι όταν η λέξη μνήμης έχει πολλαπλάσιο εύρος
 - Επεξεργαστές γενικού σκοπού
- Εναλλακτικά: word addressing
 - Οι διευθύνσεις αυξάνονται ανά λέξη
 - Υπερυπολογιστές ή ειδικοί επεξεργαστές ψηφιακών σημάτων – εδώ η προσπέλαση ανά byte είναι σπάνια

Οργάνωση Μνήμης Τυχαίας Προσπέλασης

- Κύρια Μνήμη
- RAM

i
Οι μεγαλύτερες μνήμες RAM διαθέτουν πολλαπλές συστοιχίες κυττάρων μνήμης

Αρχιτεκτονική Υπολογιστών – “Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης”

5

Ταχύτητα Προσπέλασης RAM

- Κύρια Μνήμη
- RAM

- **Access Time (χρόνος προσπέλασης)**
 - Ο απαιτούμενος χρόνος για την ολοκλήρωση μιας αίτησης προς τη μνήμη RAM
 - Διαφορετικός για Ανάγνωση - Εγγραφή
- **Cycle Time (χρόνος κύκλου προσπέλασης)**
 - Ο ελάχιστος απαιτούμενος χρόνος μεταξύ διαδοχικών αιτήσεων προς τη μνήμη RAM
 - Πρόβλεψη ενδιάμεσων λειτουργιών

Αρχιτεκτονική Υπολογιστών – “Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης”

6

Τύποι Μνήμης Τυχαίας Προσπέλασης

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM

Ο χρόνος προσπέλασης μιας μνήμης SRAM βρίσκεται μεταξύ 0,5 και 5 ns

- **Στατική Μνήμη RAM (SRAM)**
 - Κάθε bit αποθηκεύεται σε κύτταρο (“cell”) 6 τρανζίστορ
 - Ανάλογο ενός flip-flop
 - Διατήρηση bit όσο υπάρχει τροφοδοσία της μνήμης
- **Η προσπέλαση είναι γρήγορη αλλά:**
 - Μεγαλύτερο κόστος
 - Πολυπλοκότερο κύκλωμα
 - Δεν επιτρέπει μεγάλη ολοκλήρωση
 - Μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας
- Χρησιμοποιείται στις κρυφές μνήμες (caches)

Αρχιτεκτονική Υπολογιστών – “Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης”

7

Τύποι Μνήμης Τυχαίας Προσπέλασης

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM

Ο χρόνος προσπέλασης μιας μνήμης DRAM βρίσκεται μεταξύ 50 και 70 ns

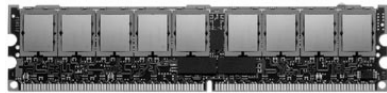
- **Δυναμική Μνήμη RAM (DRAM)**
 - Κάθε bit αποθηκεύεται ως φορτίο
 - Διατήρηση μόνο με συχνή ανανέωση του φορτίου
 - Κάθε 16 έως 128 ms (5% συνολικού χρόνου)
- **Απλούστερο κύκλωμα – μεγάλη ολοκλήρωση**
 - Πολύ μεγάλες χωρητικότητες (1 Gbit/chip και πλέον)
 - Η προσπέλαση είναι αργή
 - Αρχιτεκτονικές βελτιώσεις για αύξηση ρυθμού μεταφοράς δεδομένων
- Χρησιμοποιείται για τη συγκρότηση της κύριας μνήμης όλων των σύγχρονων υπολογιστικών συστημάτων
 - Μνήμη = ασύγχρονη λειτουργία αλλά: προσθήκη ρολογιού για διασύνδεση με το υπόλοιπο σύστημα

Αρχιτεκτονική Υπολογιστών – “Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης”

8

Τμήματα (modules) μνήμης DRAM

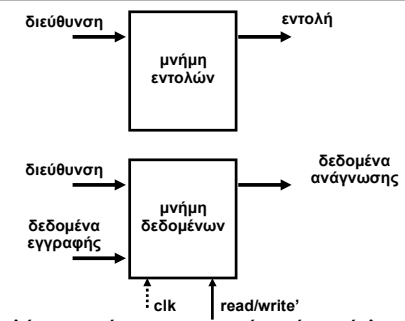
- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM

- 64 - 72 bits δεδομένων (χωρητικότητα έως 4GB)
- Μεταφορά δεδομένων στις 2 ακμές ρολογιού
 - Double Data Rate (DDR) RAM
- Σήματα ανίχνευσης και αναγνώρισης
- Διατάξεις βελτίωσης ηλεκτρικών χαρακτηριστικών σημάτων
- Ρυθμός μεταφοράς > 8.5GB/s

Η «ιδανική μνήμη»

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης

- Ολοκλήρωση ανάγνωσης-εγγραφής σε έναν κύκλο ρολογιού...

Η πραγματική εικόνα

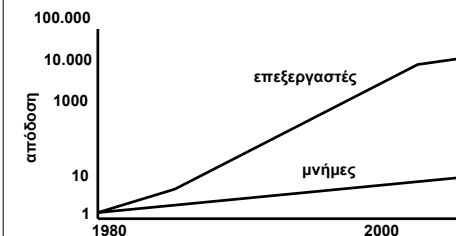
- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης

- Ένας σύγχρονος επεξεργαστικός πυρήνας
 - με ρολόι 3 GHz
 - και έναρξη εκτέλεσης έως και 8 εντολών ανά κύκλο
 - απαιτεί από τη μνήμη 24G εντολές/sec
- Η «ιδανική μνήμη» θα έπρεπε να είναι
 - Πολύ γρήγορη
 - Πολύ φθηνή
 - Με πολύ μεγάλη χωρητικότητα

Η ιδανική μνήμη είναι πρακτικά αδύνατο να υλοποιηθεί. Ποια η πιθανή λύση;

Το χάσμα απόδοσης μεταξύ επεξεργαστή-μνήμης

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης

- Επεξεργαστές: αύξηση απόδοσης 35%-55% /έτος
 - Μνήμες: αύξηση απόδοσης 7% /έτος
- [Patterson-Hennessy]

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης

“ένα πρόγραμμα εκτελεί το 90% των εντολών του μέσα στο 10% του κώδικά του”

Η αρχή της τοπικότητας

- **Χρονική Τοπικότητα**
 - Εάν προσπελαστεί μια θέση μνήμης, είναι πολύ πιθανό να προσπελαστεί ξανά στο άμεσο μέλλον
 - Π.χ. για εντολές ενός βρόχου (loop)
- **Χωρική Τοπικότητα**
 - Εάν προσπελαστεί μια θέση μνήμης, είναι πολύ πιθανό να προσπελαστούν και οι γειτονικές θέσεις στο άμεσο μέλλον
 - Εντολές προγραμμάτων
 - Δεδομένα σε πίνακες κλπ

Αρχιτεκτονική Υπολογιστών – “Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης”

13

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης

Και οι δικτυακές τοποθεσίες μπορούν να θεωρηθούν μέρος της ιεραρχίας μνήμης (το χαμηλότερο)

Ιεραρχίες Μνήμης

- **Πολλαπλά επίπεδα μνήμης**
 - Διαφορετικής τεχνολογίας
 - Με διαφορετική ταχύτητα και μέγεθος
 - Γρηγορότερη μνήμη κοντά στον επεξεργαστή

0,5-5ns

50-70ns

5.000.000-20.000.000 ns «δευτερεύουσα μνήμη»

CPU

Κρυφή μνήμη (SRAM)

Κύρια μνήμη (DRAM)

Μαγνητικοί δίσκοι

Αρχιτεκτονική Υπολογιστών – “Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης”

14

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης

Για να επιτύχει τον σκοπό της η ιεραρχία μνήμης εκμεταλλεύεται την αρχή της τοπικότητας

Σκοπός της Ιεραρχίας Μνήμης

- **Προσέγγιση της ιδανικής μνήμης**
 - Ο επεξεργαστής να βλέπει “μνήμη”
 - Με την ταχύτητα του υψηλότερου επιπέδου
 - Και το μέγεθος του χαμηλότερου

0,5-5ns

50-70ns

5.000.000-20.000.000 ns «δευτερεύουσα μνήμη»

CPU

Κρυφή μνήμη (SRAM)

Κύρια μνήμη (DRAM)

Μαγνητικοί δίσκοι

Αρχιτεκτονική Υπολογιστών – “Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης”

15

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης

Αποθήκευση δεδομένων στην Ιεραρχία Μνήμης

- **Αποθήκευση δεδομένων**
 - Τα υψηλότερα επίπεδα είναι υποσύνολα των χαμηλότερων
 - Όλα τα δεδομένα αποθηκεύονται τελικά στο χαμηλότερο επίπεδο
- **Μεταφορά δεδομένων**
 - Αντιγραφή από επίπεδο σε επίπεδο
 - Το ελάχιστο σύνολο δεδομένων που μεταφέρεται μεταξύ δύο επιπέδων ονομάζεται μπλοκ
 - Πολλαπλά bytes

Αρχιτεκτονική Υπολογιστών – “Τεχνολογίες Κύριας Μνήμης”

16

Αναζήτηση δεδομένων στην Ιεραρχία Μνήμης

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης

• Αναζήτηση δεδομένων

- Ο επεξεργαστής ζητά πάντοτε τα δεδομένα από το κοντινότερο σε αυτόν επίπεδο
- Τα δεδομένα υπάρχουν στο επίπεδο αυτό: **hit**
- Τα δεδομένα δεν βρίσκονται στο επίπεδο αυτό: **miss**
 - Η αίτηση προωθείται στο επόμενο (χαμηλότερο) επίπεδο
 - Και το μπλοκ που περιέχει τα δεδομένα αντιγράφεται στο ανώτερο επίπεδο

Μετρήσεις απόδοσης στην Ιεραρχία Μνήμης

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης

• Hit Rate

- Ποσοστό προσπελάσεων μνήμης, όπου τα δεδομένα βρίσκονται στο ανώτερο επίπεδο

• Miss Rate

- Ποσοστό προσπελάσεων μνήμης, όπου τα δεδομένα δεν βρίσκονται στο ανώτερο επίπεδο
 - (1-hit rate)

• Hit Time

- Ο χρόνος για την προσπέλαση δεδομένων σε hit

• Miss Penalty

- Ο χρόνος για την προσπέλαση, μεταφορά και τοποθέτηση των δεδομένων miss από το χαμηλότερο στο ανώτερο επίπεδο

Εισαγωγή στις κρυφές μνήμες (caches)

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης
- Κρυφές Μνήμες

• Κρυφή μνήμη

- Μεταξύ του επεξεργαστή και της κύριας μνήμης
- Εμφάνιση στη δεκαετία του 60
- Σήμερα δεν υπάρχει υπολογιστικό σύστημα χωρίς κρυφή μνήμη

• Αποθήκευση δεδομένων στην κρυφή μνήμη

- Όχι ανά λέξη μνήμης ή ανά byte...
- ...αλλά ανά μπλοκ (64-512bits)
- Μεταφορά δεδομένων από την κύρια προς την κρυφή μνήμη σε ριπές (bursts)
- Το σύστημα κύριας μνήμης έχει βελτιστοποιηθεί αρχιτεκτονικά για αυτού του τύπου τις μεταφορές

Θέματα κρυφών μνημών

- Κύρια Μνήμη
- RAM
- SRAM
- DRAM
- Ιεραρχίες Μνήμης
- Κρυφές Μνήμες

- Πού αποθηκεύεται ένα μπλοκ στην κρυφή μνήμη;
- Πώς εντοπίζεται ένα μπλοκ στην κρυφή μνήμη;
- Ποιο μπλοκ θα αντικατασταθεί όταν χρειαστεί;
- Τι συμβαίνει στην εγγραφή νέων δεδομένων;
- Πώς υπολογίζεται η απόδοση της ιεραρχίας μνήμης;

(στο επόμενο μάθημα..)